

АКЦІЯ #ЖИВІ ПИСЬМЕННИКИ

ПОМІЧНИК ВЧИТЕЛЯ

Розробка:
методистка Лабораторії
дитячого читання НЦ «МАНУ»
Анна Третяк

Валентина Вздульська

Про Валентину Вздульську:

🌐 [на сайті БараБуки](#)

W [у Вікіпедії](#)

Оповідання Валентини Вздульської «Потяги» Ви знайдете у «[Хрестоматії](#) сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах» на ст. 51-55.

Додаткові джерела

Найвідоміші дитячі книжки Валентини Вздульської (за посиланням можна більше дізнатися про книжку з огляду чи рецензії):

«Подорож листа»

«Вертихвіст»

«Плутон»

«Фея сховалася», серія Читальня

«Я – Кіліманджаро»

«Велике перевтілення»,
серія «Цікава Україна»

«Вільям Шекспір»

«Генрі Форд»

«Євині ями»

Інтерв'ю з Валентиною Вздульською:

«[Як ми в Україні бачимо дитячу літературу](#)»

#ЖивіПисьменники

«Гачок»

Почніть урок із «гачка» – цитати, гри чи проблемного запитання, які привернуть увагу школярів. Ви можете обрати один із запропонованих «гачків» або вигадати власний.

«Вірю – не вірю»

Запропонуйте пограти у гру «Вірю – не вірю»: зачитайте школярам твердження та запитайте, які з них вони вважають правдою, а які – вигадкою?

- Валентина Вздутьська якось викликала рятувальників із гелікоптером, аби врятувати кота / (відповідь: ні, вона витягнула кота з болота разом з родичами);
- Найбільше з казок письменниці любить «Кривеньку качечку» / (відповідь: так);
- У дідуся Валентини Вздутьської була качка, яку звали... Тарасик / (відповідь: так);
- Однією з персонажів Валентини Вздутьської є поштова листівка / (відповідь: ні, героєм її твору є лист до Святого Миколая);
- Коли Валентина Вздутьська пише поезію, вона завжди ретельно стежить, аби в її рядках скрізь були рими та ритм / (відповідь: ні, письменниця написала збірку білих віршів (верлібрів), які не мають ритму та рими).

Відповіді на ці запитання учні знайдуть у відео. Після перегляду відео Ви можете ще раз поставити учням ці запитання і перевірити, чи уважно школярі слухали Валентину Вздутьську.

5 цікавих фактів про авторку

Ще один варіант розпочати урок – заінтригувати! Перш ніж вмикати відео про письменницю, зацікавте учнів яскравими біографічними відомостями про неї. Для акції #ЖивіПисьменники Валентина Вздутьська розповіла кілька цікавих фактів зі свого життя:

- У цієї письменниці в домі ніколи не буває менше 10 котів і чотирьох собак;
- У дитинстві вона мріяла бути астронавкою і балериною, а, можливо, навіть якось поєднувати ці професії;
- Ця авторка двічі тонула, і двічі її рятували найкращі подруги;
- Якби вона не стала філологинею, письменницею і журналісткою, то будувала б аеропорти – це була друга спеціальність, на яку вступила майбутня письменниця;
- Ця авторка стверджує, що якщо вона втомиться працювати за комп'ютером, то робитиме ремонти на замовлення – вона класно штукатурить і фарбує стіни.

Звісно, за цим переліком фактів важко вгадати авторку багатьох дитячих книжок. Проте вони можуть викликати різні емоції – сміх чи подив. Обговоріть з учнями враження від почутого та увімкніть відео, аби ближче познайомитися з письменницею.

після перегляду

Після завершення перегляду відеоролика можете повернутися до запитань із блоку «Вірю – не вірю» або поставити інші, наприклад:

- Як звуть письменницю, з якою ви сьогодні познайомилися? Де вона народилася?
- Пригадайте назви книжок Валентини Вздольської.
- Кого з видатних особистостей письменниця запросила б у співавтори? Чи знаєте ви, хто такий Жак-Ів Кусто?
- Які книжки любить читати Валентина Вздольська? («Моя найтихіша книжка» Галини Ткачук, дитячу поезію Оксани Луцківської, книжки Володимира Аренава).

#ЖивіПисьменники

інтегровані уроки

Запорукою опанування нової інформації є її актуалізація в різних ситуаціях, тому ми наполегливо радимо не обмежувати знайомство із Валентиною Вздольською лише переглядом відеоролика.

Далі ми пропонуємо перелік різноманітних творчих завдань, які Ви можете ввести в інтегровані уроки. Поеднувати нову інформацію (посилаючись на відео, яке проглянули учні) із матеріалами тематичного плану зовсім не складно.

Ви можете обрати кілька готових завдань або створити власні, які щонайкраще відповідатимуть тим знанням, які саме опановують Ваші учні – важливо лише, аби під час виконання цих завдань ще раз пролунало ім'я письменниці та/або назви її творів і персонажів.

Для деяких завдань ми підготували візуальні матеріали (додаток із назвою «Опорні слайди»). Ви можете вивести на екран /смарт-дошку слайд із відповідним завданням під час роботи.

я досліджую світ

Цікава Україна. Велике перевтілення

Одна з книжок Валентини Вздольської – **«Велике перевтілення»**, що з'явилася у серії книжок «Цікава Україна». Це невеликі за обсягом, проте надзвичайно привабливі пізнавальні книжки, про які Ви можете більше дізнатися з огляду.

Книжка «Велике перевтілення» розповідає про життєвий цикл комахи на прикладі жука-оленя. Скільки змін чекають на одне створіння упродовж життя – із яйця в личинку, з личинки в лялечку, з лялечки – в дорослого жука. Ви можете зачитати учням художню історію з книжки, показати зображення жука на різних стадіях життєвого циклу (ілюстрацію Олі Музиченко з книжки «Велике перевтілення» Ви знайдете в «Опорних слайдах»). Почитайте цікаві факти, наведені у книжці. Останній факт стає ключем до ширшої розмови:

Чи знають учні вашого класу, що таке Червона книга? Які рослини та тварини туди потрапляють та чому? Що може зробити людина, щоб певні види флори і фауни не зникли?

Жука-олень внесено до Червоної книги України. Щоб цей красень не зникнув, його слід оберігати.

Валентина Вздутьська
«Велике перевтілення»
(Крокус, 2019)

Плутон на Плутоні

Як можна здогадатися з назви, ця книжка дає поштовх до розкриття **астрономічної теми**. Обговоріть з учнями карликову планету Плутон, яка до 2006 року перебувала у списку планет Сонячної системи разом із Землею та ще сімома планетами (чи можуть учні пригадати їхні назви?). У 2006 році Міжнародний астрономічний союз визначив, яке саме небесне тіло може називатися планетою, і Плутон не підпадає під це визначення. Зараз Плутон перебуває у класифікації як карликова планета Сонячної системи, разом із Церерою та Еридою.

Згадайте інші «великі» та карликові планети нашої системи. Розкажіть про події 2015 року, коли весь світ спостерігав за космічним апаратом New Horizons, що наблизився до Плутона на відстань 12 500 кілометрів і переслав на Землю фотографії цього небесного тіла. На одержаних знімках люди розгледіли образ серця (відповідне фото від NASA (Національне управління з аеронавтики і дослідження космічного простору) Ви знайдете в опорних слайдах).

Також у книжці Ви знайдете цікавий факт, яким можете поділитися зі школярами:

Планети Сонячної системи названі на честь із давніх римських та грецьких міфів. Чи знають учні Вашого класу про міфічних богів і героїв? Можете розповісти школярам про те, хто такі Меркурій, Венера, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран і Нептун.

Запропонуйте школярам подумати, як би вони назвали нову планету. Чому саме так?

Ще одна тема цієї ліричної книжки – **переживання втрати**. Юний герой втратив свого собаку Плутона і не може подолати сум з цього приводу. Це заважає йому знайти спільну мову із новим песиком. Якщо Ви відчуваєте, що готові проговорити в класі тему втрати, книжка Валентини Вздутьської «Плутон» дасть можливість розпочати цю терапевтичну розмову. Більшість дітей до 7-10 років вже мали справу зі смертю і мають, що сказати з цього приводу. Спільна розмова про життя, смерть та переживання втрати може бути корисною для Ваших учнів.

Утім, слід бути максимально делікатними: якщо Вам відомо, що хтось із класу зовсім нещодавно втратив близьку особу, цю тему краще залишити на потім.

Коли планету Плутон відкрили, ім'я їй вигадала 11-річна англійська школярка. Звали її Венеція Берні. Венеція була схиблена на міфології. Вона знала імена всіх давньогрецьких богів і героїв. Науковці подякували Венеції і навіть заплатили їй гонорар.

Валентина Вздутьська. Плутон
– Київ: Віват, 2016. – Ст. 13.

інформатика

Пошук інформації

Коли ми бажаємо більше дізнатися про щось або про когось, ми шукаємо потрібну інформацію в мережі інтернет. Завдання вчителя – показати учням, які є пошукові служби, як ними користуватися, як формулювати запити й аналізувати одержані відповіді. Якщо Ваші учні ще не ознайомлені з алгоритмом пошуку, за допомогою наявних технічних приладів (смарт-дошка, проектор, ноутбук) покроково покажіть, як шукати в інтернеті. Якщо ж учні вже володіють цими знаннями, це завдання можна дати для самостійного виконання на уроці або вдома. Це завдання розвине навичку роботи з інформацією: щоб дати відповідь на запитання, учні мають проглянути одне чи кілька джерел та знайти у них відповідні дані.

Учні мають самостійно або з Вашою допомогою знайти відповіді на одне або кілька запитань:

1. Валентина Вздутьська не лише пише дитячу літературу, а й оглядає її у блозі. Як називається її блог? Як звуть співзасновницю блогу, також відому українську письменницю? (Відповідь: блог «Казкарка», який Валентина створила спільно з Оксаною Луцевською).
2. Також Валентина Вздутьська є співзасновницею відзнаки за найкращі дитячі та підліткові книжки. Як називається ця відзнака? (Відповідь: відзнака має назву «Рейтинг критика»).
3. Книжка Валентини Вздутьської «Велике перевтілення» вийшла в межах серії пізнавальних видань. Як називається ця серія? Які ще книжки в ній є? (Відповідь: Серія називається «Цікава Україна». Інші книжки в цій серії: «Говерла» Катерини Міхаліциної, «Мама прийшла» Оксани Луцевської, «Біжи, саламандро!» Маші Сердюк та «Сюрприз для сов» Саші Кочубей).
4. У відео письменниця згадує орлякових скатів, яких англійською називають manta ray. Знайдіть зображення цієї тварини.
5. У 2020 році Валентина Вздутьська написала дитячу книжку «Євині ями». Про яку професію йдеться у цій книзі? Чим займаються представники цієї професії? (Відповідь: «Євині ями» – книжка про археологію, науку, що дізнається про минуле за допомогою розкопок).

українська мова та література

Лист Святому Миколаю. Дешифратор. Порядок слів

Книжка Валентини Вздутьської «Подорож листа» розповідає про те, як лист, що його дівчинка Марта надіслала Святому Миколаю, цілий рік мандрував різними місцями. Перша частина завдання – вже відомий із попередніх «Помічників учителя» дешифратор.

Слова у реченні склеїлися! Допоможіть їм роз'єднатись, щоб знов утворити речення

Листа написала Марта. Це був лист про її заповітне бажання. Прохання вмістилося в чотири слова, а сам лист – у конверт із маркою. На конверті Марта написала Святому Миколаю.

Після першого етапу (відокремлення слів) можна проставити знаки пунктуації та пояснити, чому в певних випадках стоять коми.

Листа написала Марта. Це був лист про її заповітне бажання. Прохання вмістилося в чотири слова, а сам лист – у конверт із маркою. На конверті Марта написала: «Святому Миколаю».

Валентина Вздутьська «Подорож листа. Історія до свята Миколая»
(видавництво «Братське», 2014)

Можете звернути увагу учнів на перше речення: «Листа написала Марта». Слова у ньому розставлені у непрямому порядку. Як гадають школярі, чому письменниця вдалася до такого прийому? Порівняйте це речення із реченням «Марта написала листа». Чи відчують учні різницю між ними? Можете розповісти про те, що українська мова дає чимало можливостей для творення художнього тексту, і зокрема завдяки порядку слів. У даному випадку головною дійовою особою твору є не Марта, а саме лист, який вона написала, тож перше речення (а також назва) допомагають читачам у цьому розібратися.

Епістолярний жанр є важливою складовою міжособистісної комунікації. Розкажіть учням про те, як написати листа, про його складові (адресу, звертання, постскриптум, підпис). Запропонуйте школярам написати листа до друга/подруги на одну із запропонованих тем:

1. розповісти про пригоду, яка трапилася в школі/вдома/на гуртку;
2. розказати про цікаве місце, яке нещодавно відвідали;
3. порадити нещодавно прочитану книжку;
4. запитати поради щодо того, що почитати/подивитися/відвідати у вільний час.

Верлібр

Серед творчості Валентини Вздутьської є збірка верлібрів «Я – Кіліманджаро». Один з них письменниця зачитує на відео. Поезії з цієї книжки дають змогу розширити уявлення школярів про віршування. Ви можете спершу пригадати з учнями ознаки традиційної поезії – риму, ритм – а далі розповісти про такий вид поезії, як верлібр. Його ключовою ліричною ознакою є поетична образність. Рядки верлібрів мають різну довжину, вони не поділяються на стопи – проте це все ще вірш. У білих віршах певну роль відіграє пауза наприкінці рядків – це мовчання тривалістю в долю секунди створює відповідний поетичний настрій.

Щоб навести ще один приклад верлібру, зачитайте зі школярами вірш «Лев» зі збірки «Я – Кіліманджаро»:

Лев

На світанку
Мене будить
Гривастий лев.
Він уможується поруч
І лоскоче мене
Кошлатою гривою.

— МУР-Р!
Я позіхаю по-лев'ячи,
Розплющую очі,
Аж то не лев ніякий,
А маленький
Сонячний зайчик.
— СТИБ!

Валентина Вздутьська
«Я – Кіліманджаро»
(видавництво «Крокус», 2019)

ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ, ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Вертихвіст допоможе читати

Одним з персонажів книжок Валентини Вздутьської є лис Вертихвіст. Запропонуйте учням виготовити власне лисення у техніці оригамі. Це буде кутова закладка, як допоможе учням не загубити сторінку, на якій вони зупинили читання.

Послідовність виконання (кожній дії відповідає малюнок у опорних слайдах):

1. Аркуш кольорового паперу згинаємо по обох діагоналях і знову розрівнюємо;
2. Кладемо аркуш перед собою у формі ромба. Нижній кут загинаємо до середини (центральна точка на перетині двох діагональних згинів).
3. Загинаємо нижню частину аркуша догори, аби утворився трикутник.
4. Нижні кути трикутника загинаємо догори, утворюючи ромб.
5. Складаємо донизу верхні кути фігури, при цьому задню сторону ромба залишаємо на місці. Повертаємо кути на місце.
6. Знову беремо ці ж кути, цього разу складаючи їх по діагоналі.
7. Загинаємо всередину паперової «кишеньки» складені кути. Так утворилися вушка лиса. Загальна фігура готова, час її декорувати.

Для виконання цього завдання нам знадобиться:

- Квадратний аркуш кольорового паперу розміром приблизно 17*17 см;
- Невеликий аркуш білого паперу;
- Клей-олівець або ПВА;
- Ножиці;
- Чорний маркер (або фломастер/ручка).

8. На білому папері за допомогою предмету круглої форми чи циркуля намалюйте круг. Виріжте з нього дві «щічки» лиса. Наклейте щічки на форму.
9. Так само виріжте два білі вушка, які мають бути трохи меншими за ті, що ми склали з кольорового паперу. Наклейте вушка на форму.
10. Чорним маркером/фломастером/ручкою намалюйте два круглі очка і носик.

математика

Ключовий принцип інтеграції сучасної літератури в уроки математики полягає у введенні в задачі персонажів зі згаданих у відео чи у Хрестоматії книжок. Далі ми пропонуємо три приклади, проте Ви можете за цим принципом створити власну задачу залежно від того матеріалу, який зараз опановує Ваш клас.

1. Школярі пішли на прогулянку і знайшли трьох жуків-оленів. Один з них був довжиною 7 сантиметрів, другий – на 2 сантиметри менший за першого, а третій – на 4 сантиметри більший за другого. Якого розміру були ці жуки-олені?
2. Працівники на заводі Генрі Форда збирали одну деталь за 20 хвилин. Скільки деталей збирали працівники за одну годину? А скільки за 8-годинний робочий день?
3. Після того, як Генрі Форд установив на заводі стрічку конвеєра, цю ж деталь працівники почали збирати за 5 хвилин. Скільки тепер деталей збирають робітники за робочий день? У скільки разів прискорилося виробництво?